Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
StV@eduskunta.fi

Vastine sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta (HE 118/2021 vp)

Viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimitettuihin lausuntoihin sosiaali- ja terveysministeriö toteaa seuraavaa:

Tartuntatautilain 58 d §:n kumoaminen

Lausunnoissa ehdotettiin lain 58 d §:n kumoamista kokonaan pykälään ehdotettujen muutosten sijasta. Tuotiin esiin, että nykyinen epidemiatilanne ja rokotuskattavuuden nousu mahdollistaisivat säännöksen kumoamisen, jolloin myös lähikontaktin määritelmään ja soveltamiseen liittyvät mahdolliset tulkintaongelmat olisivat parhaiten vältettävissä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että tartuntatautilain covid-19-epidemiasta johtuvat väliaikaiset toimenpiteitä sekä tilojen käytön edellytyksiä ja sulkemista koskevat säännökset ovat kytköksissä toisiinsa ja niistä muodostuu kokonaisuus, jota sovelletaan portaittaisesti tilanteen niin edellyttäessä. Lain 58 d §:n soveltamisen kynnys on asetettu korkeaksi ja ehdotetulla muutoksella soveltamiskynnystä entisestään nostettaisiin. Kuitenkin säännöstä olisi muutoksen jälkeen mahdollisuus käyttää, jos epidemiatilanne pahenisi ja kyseessä olisi tilanne, jossa lain 58 c §:n toimenpiteet eivät ole riittäviä ja 58 d §:n soveltamisen välttämättömyysedellytykset täyttyvät. Jos säännös poistettaisiin kokonaan lain keinovalikoimasta, viranomaisten olisi tilanteessa, jossa 58 c §:n toimenpiteet eivät olisi riittäviä, pakko soveltaa lain 58 g §:ää, jolla mahdollistetaan tilojen väliaikainen sulkeminen, mutta ei tilojen käyttöä koskevien lain 58 d §:n mukaisten lievempien ajoituskeinojen käyttö. Sosiaali- ja terveysministeriö ei pidä tätä tavoiteltavana oikeustilana.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa myös, että lain 58 g §:ää sovelletaan vain säännöksessä erikseen mainittuihin erityisen tartuntojen leviämisen riskin sisältäviin tiloihin. Jos 58 d § kumottaisiin kokonaan, olisi vaarana se, että tiettyihin tiloihin ei epidemiatilanteen pahentuessa voitaisi kohdistaa mitään epidemiatilanteen vaatimia rajoitustoimenpiteitä 58 c §:n yleisiä hygieniavelvoitteita lukuun ottamatta.

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa myös valmistelussa olevaan koronatodistuksen käyttöä koskevan sääntelyyn ja toteaa, että hallituksen esityksessä 58 d §:n muuttamiseksi on otettu huomioon säännöksen yhteensopivuus koronatodistuksen valmistelun kanssa.

Lähikontaktin määritelmän poisto

Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi lähikontaktin tarkka määritelmä. Lausunnoissa tuotiin esiin huoli siitä, että määritelmän poisto johtaisi laajaan tulkinnanvaraisuuteen, joka voisi johtaa edelleen tilanteisiin, joissa rajoituslainsäädäntöä sovelletaan hyvin poikkeavin perustein alueellisesti ja viranomaisesta riippuen.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Viranomaisen harkintavaltaa tarkasteltaessa on kiinnitettävä huomiota myös hallintolain 6 §:n mukaisiin hyvän hallinnon periaatteisiin, joiden mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Tartuntatautilain systematiikassa on yleisesti annettu merkitystä viranomaisen harkintavallalle ja mahdollistettu tapauskohtaisten olosuhteiden huomioiminen päätöksenteossa. Ottaen huomioon myös sen, että muutoksen kohteena olevan 58 d §:n hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on kuvattu esimerkinomaisesti mitä lähikontaktilla tarkoitettaisiin sekä viranomaisen harkintavallan rajat asettavat säännökset, sosiaali- ja terveysministeriö ei näe riskiä siinä, että eri viranomaiset soveltaisivat säännöstä liian epäyhtenäisesti tai epätarkoituksenmukaisella tavalla. Mahdollista riskiä voidaan myös edelleen vähentää sekä eri viranomaisten välisellä yhteistyöllä että sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjauksella.

THL:n ehdotus sanamuodon muutokseksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimittamassaan lausunnossa ehdottanut harkittavaksi, että 58 d § 1 momentin ensimmäisen lauseen viimeistä sivulausetta joka ehdotetussa muodossa kuuluu: *"…, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa."* muutettaisiin seuraavaksi: *"…, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden lähikontaktin aiheuttamaa tartunnan riskiä voidaan vähentää."*

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy THL:n näkemykseen siitä, että epidemian torjunnan kannalta oleellista on ehkäistä tartunnan riskiä, ei sinänsä lähikontaktia. Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa kuitenkin, että lähikontaktin välttäminen on tehokas keino tartunnan riskin pienentämiseksi. Ehdotettu muutos voisi lisätä tulkintaepäselvyyksiä siitä, mitkä toimenpiteet vähentäisivät tartunnan riskiä ja millainen tartunnan riskin vähennys olisi kussakin tilanteessa ja päätöksessä tavoiteltu tai riittävä. Ehdotettu muutos olisi myös omiaan liudentamaan eroa lain 58 c ja d §:ien välillä, millä olisi vaikutusta myös säännösten portaittaiseen soveltamiseen ja säännösten keskinäiseen systematiikkaan. Sosiaali- ja terveysministeriö ei kannata ehdotettua muutosta.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunnan lausunto ei vielä vastineen jättämisen määräaikaan mennessä ole valmistunut, joten sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole ollut vastinetta laatiessaan käytettävissään perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Sosiaali- ja terveysministeriö ei tässä vastineessaan ota kantaa perusoikeusnäkökohtiin, vaan pyytää mahdollisuutta täydentää vastinettaan, mikäli perustuslakivaliokunnan lausunto sitä edellyttää.